

tal intelligencia helyzetét tárgyalják. Kiemelkedik az a részlet is, melyben az író Jerábek cseléd lányának, Jozinának a maradékbirtokos idősebbik fiával folytatott megalázó szerelmi viszonyát tárgyalja. Jozina keserű csalódások után meglátja azt a hatalmas szakadékot, amely a fiatal polgárt tőle elválasztja s rájön, hogy a történelmileg kárhozatra ítélt osztály gyermeke ott, ahol szeret, nem élhet nemileg és ahol nemileg él, nem szerethet.

Jilemnicky alapos szociológiai és pszichológiai analizisét adja a szlovák falunak, de belevilágít a városi értelmiségiek lelkivilágába is. Az egész regény az egység szükségességét és célravezető voltát hangsúlyozza, bár ezt a szerző sehol sem mondja ki ilyen világosan. Jellemző, hogy itt Jilemnicky a valóságot megelőzi: nála az egység már megvalósult. Itt túllépi a társadalmi realizmus kereteit, mert erősebb benne a változtatás vágya, érzi, hogy a történések és a fejlődés szükségszerűen ebbe az irányba haladnak.

Az „Egy szem cukor“ nemcsak csúcsa Jilemnicky eddigi munkásságának, hanem valami egészen új és különálló irodalmi megnyilatkozás a szlovák prózában. Szép és hasznos munkát végezne, aki ezt a regényt magyarra fordítaná és kiadná.

(Losonc)

Sándor László

KÉT FIATAL KÖLTŐ első verseskönyve került a kezünkbe. Az ilyen szűzkötetet úgy nyitjuk fel, mint a szerencsedobozt: kételkedően és várakozással, csalódásra és meglepetésre egyaránt felkészülve. A két költő: a budapesti Szabados András s az erdélyi Flórián Tibor, ha nem is szélső fokon, de mindkét érzést kiváltja. Szabados versei (Hajnalra köszöntlek. Biblioteka kiadás. Budapest, 1935) a szó jó értelmében fiatalos jelentkezés kedvét árasztják. A költő a szürke jelenből lázongó elevevességgel ontja egy teljesebb élet vágyképeit. Szabad formáiban csupa „Pogány fohász“, mámoros „Áradozás“, ujjongó „Cantate“ és harcos magabiztatás; többnyire pongyolán és lelkendezve; ifjonti pazarlással. Elnyomottságról panaszkodik, de teli van életkedvvel. Városi, de teli a természettel. Az ifjúság heve serkenti valami harcra, melynek konturjai kissé bizonytalanok; de érezní, hogy szívesen vegyül olyan küzdelembe, mely az élet igazi felszabadulásához sodorja. Mint vallja: („...a kispolgári jóltáplált örömeök között — növekedett dadogó szavaimból a duzzadt — áradat, mely elönt...“ Születésnapomra: 1934 március) kispolgári lárváját vedlő ifju, teli élet-és szabadságvágygal; szerelmes és lázong. Ez a lázongás bujócskát játszik az olvasóval. Kirándul a természetbe és ott mintegy biztonságban — a rend figyelmét kijátszva — vidáman csörtet és jelképekbe öltözik: „Forradalmi zászlók a lombjukat bontó tavaszi fák...“ (Oh mennyi lobogás). Csakhogy itt van valami bökkenő... Pl. Pajtás, forradalom ez c. versében ezek a képek: „A szél feni szuronyát a harci fúveknek, és — piros pipacsok békés búzakalászt lázitanak!“ szakasztott Radnóti Miklós Pontos vers az alkonyatról c. versének motivumai: „Hiven tüntet két pipacs, nem — bánja, hogy őket látni még, — de büntet is rögtön, az ég — szuronyos szellővel üzen.“ A Radnóti-hatás Szabadosnál hanghordozásban, jelzőkben és képekben igen erős. Csakhogy valóban hatás-e? A két költő szinte egykoru. Mármost hatás-e ez, kölcsönhatás, vagy összebeszéltek? Nem firtatjuk. Mindenesetre itt valamelyiknek engedni kell. Minthogy Szabados a fiatalabb, a később jelentkezett költő, igen helyesen tenné, ha szakítana e promiszkuitással. Tömörebb verseiben: (Virrasztó, Hajnalra köszöntlek,) megkapó képekre akadunk. Külvárosi kis képe: („...nagy luxusautók után — fenyegetőleg zörrennek meg — a véres szemű ablakok!...“) s általában friss költői készsége igen biztató, ha világnézeti és

formai érés is követi.

Flórián Tibor verseit mintegy az örmény város hitbuzgó levegője járja át. Kötetéhez (*Felhők fölött, felhők alatt*. Hitel kiadás, Cluj. 1935.) Reményik Sándor irt előszót. „Felhők alatt folyik többnyire az élet, — mondja az előszó. — Felhők fölött szárnyal a művészet. Felhők alól felhők fölé: ez mindenn igaz művészet útja. Minél sötétebb a valóság a felhők alatt: annál tisztább, tündöklőbb sugárnak kell ráhullania a felhők fölé.” Ezt a légköri esztétikát igen sinyli Flórián. Kapcsolata az emlegetett valósággal fölöttébb légies. „Céltalan utas” — mondja magáról, s a jellemzés valóban találó. A valóság társadalmi megjelenéséről s a korról csak közhelyes általánosságokat tud: „Az ércemberek ideje ez. — Döngenek dübörögve a büszke érc mellek... — Ágyazd hát magad — mély tárnákba, — finom füled nem bírná — e zürös zajt...“ (*Ercsájú a csecsemő is*). A kor valósága csak klisészerűen jelenik meg verseiben s csak begubózó tagadásra talál. Az ihlet valami szétfolyó spiritualizmusban olvad fel. Temetők, halottak, a végtelen, a csillagok s a halhatatlanság váltakoznak költészetében emelkedett szándékkal, de mint kellékek tulságosan igénybeveszik a versesztétika teherbirását. Vázlatszerű verseiből a gyakori metafizikai tűnődés kiűzi az élet érzéki képeit s könnyelmű lapdázásra csábítja az elvont fogalmakkal. Ez pedig nagyonis a versek rovására megy. A vers elvégre nem bölcséleti értekezés, s a költő nem tévesztheti össze a szárnyalást a fellengzéssel. Szerelmes verseiben is elmélkedik, mint valami csábuló kispap: „Emésztő, izzó örületem... — Én a végtelent keresem — és rád találtam. — A végtelent, — mondd — tebenned találtam? (*Föllobogni látlak*) *Fülek felé* c. prózaverse megkapó bensőségét is lerontja a befejező frázis: „— az örökkévalóság felé.” Flórián az örökkévalóságot úgy melékel a verseihez, ahogy a harctéri halálhoz a megdicsőülést szokták. Felvidéki pillanatképei is csak a réveteg átutazót mutatják; röpke táj-villanások vonatablakból vagy nyugvószékből nézve. A felhők alatti sötét valóságtól ezek is épp oly' távol vannak, mint a költészet szerencsésebb égtájaitól.

Korvin Sándor

HARMADIK MAGYAR HUMANIZMUS. A háborúutáni Európa polgári szellemiségében egyre több szó esik az új humanizmusról, mely napjainkban már életformáló igénnyel lép fel (Benda, Zweig). Ennek az új humanizmusnak, mely időrendben immár a harmadik, magyar hirdetői azok a huszegynéhány éves fiatalok, akik az *Apollo* (Irodalmi és tudományos folyóirat) körül csoportosultak. *Gál István*, a folyóirat szerkesztője „A virtuális Középeurópa“ c. program cikkében a következőket írja: „Az Apollo legitimációja a harmadik humanizmus magyar hirdetése. Eredetileg a Középeurópa címet kapta és feladata lett volna a magyarság és a környező népek szellemi közeledésének előmozdítása. Hiábavaló és felelőtlen vállalkozás azonban a jelenlegi leverő látványra szorítani az érdeklődésünket és ennek alapján jelölni ki a teendőket.” Majd tovább: „Az Apollo célkitűzése tehát hármas: a példaadó klasszikus antikvitás szolgálata, a magyar antikvitás felderítése és a középeurópai összehasonlító tudományok megindítása.”

A humanizmus történeti fogalom. Először közvetlenül a renaissance után jelentkezik és az újkori szellemiség csiráinak hordozója lesz. A természet felé forduló és a természettudományok izétől megrészegetett emberen növi ki magát hatalmas szintézissé. Nem is szűnik meg azután egy pillanatig sem kísérteni a reformáción, Descarteson és Erasmuson át a 19. századeleji romantikáig, a Humboldt, Goethe, Hölderlin és Novalis grecizmusáig. Napjaink humanizmusa, mely különös erővel a